

JOSÉ R. VILLAR

KOŚCIÓŁ JAKO *COMMUNIO ECCLESIARUM*

W celu zrozumienia Kościoła jako *Communio Ecclesiarum*, trzeba najpierw zająć się Kościołem partykularnym jako takim. Należy zatem uwzględnić teksty, w których Sobór Watykański II wspomina o Kościele partykularnym, a mianowicie: Konstytucja o Liturgii *Sacrosanctum Concilium*, nr 41, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, nr 23 i 26, oraz Dekret o pasterskich zadaniach biskupów *Christus Dominus*, nr 11.

Ponieważ są to teksty dobrze znane, dlatego nie zamierzamy ich teraz cytować i przechodzimy dalej.

Teksty te zawierają, moim zdaniem, teologiczne pojęcie „Kościoł partykularny”, które można by streścić w następujący sposób: Kościół partykularny to część Ludu Bożego – jakkolwiek mała i rozproszona – powołana przez Pana w Duchu Świętym przez Słowo i Sakramenty, a w sposób szczególny przez Eucharystię, poprzez posługę biskupa w komunii z całym kolegium i jego głową, papieżem, w której obecny jest Kościół katolicki w pełni swoich środków zbawienia i gdzie rozwija on, przynajmniej potencjalnie, wszystkie wymiary swojej misji w świecie.

Tym niemniej nie chcemy zatrzymać się tu *in recto* nad Kościołem partykularnym rozważanym jako taki, lecz nad Kościołami partykularnymi jako konstytuującymi w swojej całości „komunię”, a mianowicie *communio Ecclesiarum* albo „Kościół powszechny” Innymi słowy, jako tworzącymi wymiar *strukturalny* Kościoła, „który jest także wspólnym ciałem Kościołów” (KK 23).

Aby przybliżyć się do Kościoła jako *Communio Ecclesiarum*, najpierw wspomnę o pojawieniu się pojęcia Kościoła partykularnego na Soborze Waty-

kańskim II. Następnie przedstawię syntezę tego, co – moim zdaniem – może być przestrzenią teologiczną konieczną do zrozumienia w dzisiejszych czasach *Communio Ecclesiarum*.

I. TEOLOGIA KOŚCIOŁA PARTYKULARNEGO PRZED SOBOREM¹ ORAZ W TRAKCIE OBRAD VATICANUM II

Traktaty *de Ecclesia*, wydawane aż do samego Soboru, ukazywały przede wszystkim wymiar społeczny i instytucjonalny Kościoła rozumianego wyłącznie jako całość, to znaczy w jego powszechności. Do tego trzeba dodać znikomy rozwój teologii biskupstwa. W praktyce biskupi ukazywani byli jako przedstawiciele papieża w rządzeniu Kościołem powszechnym jako gigantyczną diecezją, której powszechnym biskupem byłby papież² Znakomity kanonista Wernz nie miał wątpliwości, by przedstawić Biskupa Rzymu jako tego, „cui soli universus orbis terrarum datus est in dioecesim”³ Kościoły partykularne praktycznie nie pojawiały się w podręcznikach eklezjologii. A kiedy już wspomiano o nich, jak choćby w znanym podręczniku J. Salaverriego, to po to, by ukazać Kościół powszechny jako *societas perfecta*, a diecezje jako *societas imperfecta*⁴ Faktycznie zaś temat ten pojawiał się w podręcznikach prawa kanonicznego pod hasłem „diecezji”⁵ Takie ujęcie będzie także dominować w encyklikach misyjnych XX wieku, w których *plantatio Ecclesiae* utożsamiana jest z „ustanowieniem hierarchii zwyczajnej” (biskup diecezjalny).

¹ Por. J. R. Villar, *Teología de la Iglesia particular. El tema en la literatura de lengua francesa hasta el Concilio Vaticano II (Teologia Kościoła partykularnego. Temat w literaturze języka francuskiego do Soboru Watykańskiego II)*, Pamplona 1989.

² Por. R. Blažquez, *Eclesiología de comunión (Eklezjologia komunii)*, „Communio” 8(1986), s. 355.

³ F. W. Wernz, *Ius Decretalium*, t. II, cz. 2: *Ius Constitutionis Ecclesiae Catholicae*, Prato 1915³, s. 501.

⁴ J. Salaverri, *De Ecclesia Christi*, w: *Sacrae Theologiae Summa*, Madrid 1962, s. 815. Wyjątkiem jest tu A. Gréa, *La Iglesia y su divina constitución (Kościół i jego Boże ustanowienie)*, Barcelona 1968: oryginał francuski z 1907 r. Zob. M. Serenthà, *Gli inizi della teologia della Chiesa locale: „De l’Église et de sa divine constitution” (1885) di Dom A. Gréa, un „happax dans la théologie de l’époque” (Y Congar)*, Milano 1973.

⁵ Por. B. Prusak, *The canonical concept of particular Church before and after Vatican II*, Rome 1967.

Dane te są interesujące z tego względu, że charakteryzują formację teologiczną, jaką posiadała większość Ojców soborowych Vaticanum II. Ewidentną konsekwencją było to, że Kościół partykularny, jako temat teologiczny, dotarł na Sobór Watykański II nie dzięki teologii akademickiej, lecz poprzez nowe prądy eklezjalne XX wieku, które wypłynęły na Soborze.

Ruch liturgiczny wy dobył temat Kościoła partykularnego przy okazji refleksji nad zgromadzeniem liturgicznym, które celebruje tajemnice wiary jako „epifanię” Kościoła zjednoczonego na modlitwie⁶ Pierwsze spotkania w środkowoeuropejskich ośrodkach ekumenicznych odkryły znaczenie tematu Kościoła partykularnego także dla dialogu z eklezjologią prawosławną, odzyskując jednocześnie mocny związek między Eucharystią i Kościołem⁷ Źródła biblijne uwydatniły obraz *ekklesia*, zwołanej przez Jezusa w kontynuacji do *qahal Yahve*, jako Kościół Boży, który pielgrzymuje w różnych Kościołach (w Jerozolimie, Antiochii, Koryncie itd.)⁸ Lektura Ojców Kościoła, a szczególnie św. Ignacego z Antiochii i św. Cypriana z Kartaginy, przywróciła osobę biskupa jako pasterza i centrum jedności w Kościele lokalnym oraz episkopat zjednoczony *in solidum* jako Kolegium na czele Kościoła powszechnego. Ponowna refleksja nad sakramentalnością biskupstwa rozłożyła właściwie akcenty w binomium (dwumianie) „porządek i władza sądowa”, na nowo wiążąc posługę biskupa z darem Ducha Świętego z dnia Pięćdziesiątni-

⁶ Fundamentalne znaczenie ma tu dzieło A. G. Martimort. Por. jego artykuły zebrane w *Asamblea litúrgica (Zgromadzenie liturgiczne)*, Madrid 1965; por. J. G o n z á l e z P a d r ó s, *La Asamblea litúrgica en la obra de Aimé Georges Marimort (Zgromadzenie liturgiczne w dziełach Aimé Georges Marimort)*, Barcelona 2004; I.-H., D a l m a i s, *La liturgie, acte de l'Église*, „La Maison Dieu” 19(1949), s. 141-160; J. H i l d, *Le mystère de la célébration*, „La Maison Dieu” 20(1949), s. 83-113; J. P i n s k, *La Liturgie et la réalité spirituelle de l'Église, du diocèse et de la paroisse*, „Les Questions Liturgiques et Paroissiales” (1953), s. 192-205.

⁷ Bibliografia tego tematu jest bardzo obszerna. Dla zapoznania się z dyskusją przedso-borową interesujące będą: M.-J. L e G u i l l o u, *Misión y unidad: las exigencias de la comunión (Misja i jedność: wymogi komunii)*, Barcelona 1963 oraz A. S c h m e m a n n, *Le Patriarche ecuménique et l'Église Orthodoxe*, „Istina” 1(1954), s. 30-45; N. A f a n a s s i e f f, A. S c h m e m a n n, J. M e y e n d o r f f, *La primauté de Pierre dans l'Église orthodoxe*, Neuchâtel 1960. Eklezjalny wymiar Eucharystii: H. de L u b a c, *Corpus mysticum: l'Eucharistie et l'Église au Moyen Âge: étude historique*, Paris 1949; K. R a h n e r, *Esquisse d'une théologie de la paroisse*, w: H. Rahner (red.), *La paroisse. De la théologie à la pratique*, Paris 1959. Zob. A. T o u r n e u x, *L'affirmation progressive du lien entre l'Église et l'eucharistie*, „Questions Liturgiques” 69(1987), s. 1-25.

⁸ Godne polecenia są przede wszystkim: K. L. S c h m i d t, *Ekklesia*, ThWNT, t. III, s. 502-539 oraz L. C e r f a u x, *La Iglesia en San Pablo (Kościół w ujęciu św. Pawła)*, Bilbao 1963.

cy, który to dar aktualizuje się w momencie święceń biskupich⁹ Wreszcie też debaty nad specyficznym celem *missio ad gentes* umocniły ideę *plantatio Ecclesiae*, jaka pojawi się w Dekrecie *Ad gentes*¹⁰

Dla większości Ojców soborowych pierwsze zetknięcie się z tymi nowymi prądami, w tym też z ideą Kościoła partykularnego, nastąpiło podczas obrad Vaticanum II. To tłumaczy, dlaczego występuje tyle niezdecydowania w dokumentach soborowych, w których zauważa się brak tradycyjnego dziedzictwa myślowego w temacie Kościoła partykularnego. Można zaobserwować np. zmienność wyrażen „Kościół partykularny” i „Kościół lokalny” Dokumenty te zazwyczaj określają Kościół „diecezjalny” pod przewodnictwem jego Pasterza; ale także całość geograficzno-kulturalną Kościołów biskupich tej samej strefy geograficznej; albo też grupę Kościołów, które mają tę samą dyscyplinę, ryt i dziedzictwo historyczno-duchowe¹¹ W pewnych przypadkach dokumenty te posługują się pojęciami prawnymi, bardziej bliskimi formacji, jaką otrzymali Ojcowie, lecz w tym przypadku dla oznaczenia treści teologicznych. Paradygmatycznym przykładem może być nr 11 Dekretu *Christus Dominus*, gdzie zawarty jest opis teologiczny Kościoła partykularnego za pomocą prawnego pojęcia „diecezja”

Temat Kościoła partykularnego nie jest mocno zakorzeniony w tradycji, dlatego nie dziwi fakt, iż Sobór nie zajął się osobno pojęciem *Communio Ecclesiarum* jako organicznym wymiarem Kościoła. Niewątpliwie Kościół partykularny zajmuje doniosłe miejsce w dokumentach soborowych, lecz jego pojawienie się jest zawsze pośrednie. Dla przykładu Konstytucja dogmatyczna *Lumen gentium* w rozdziale III zajmuje się bezpośrednio (*in recto*) Kolegium

⁹ Bardzo wiele jest opracowań dotyczących biskupa, posługi i kolegalności. Wystarczy wspomnieć obszerny tom: Y C o n g a r, B. D. D u p u y (red.), *El episcopado y la Iglesia universal (Episkopat i Kościół powszechny)*, Barcelona 1965 oraz B. B o t t e, A. G e l i n i i in., *Études sur le sacrement de l'Ordre*, Paris 1957.

¹⁰ Por. między innymi: E. L o f f e l d, *Le problème cardinal de la missiologie et des missions catholiques*, Rhenen 1956; A. S e u m o i s, *L'implantation de l'Église particulière ou l'idée de mission chez les Pères grecs*, w: *Novella Ecclesiae germina*, Nimega-Utrecht 1963, s. 13-23; I. P a u l o n, *Plantatio Ecclesiae. Il fine specifico delle missioni*, Roma 1948; J. F r i s q u e, *La Mission et l'Église particulière*, „Église Vivante” (1949), s. 389-412.

¹¹ Tak dzieje się np. w Dekrecie *Orientalium Ecclesiarum*, nr 2 i 3, kiedy mowa jest o „Kościołach partykularnych lub obrządkach”; także w Konstytucji dogmatycznej *Lumen gentium*, nr 23, gdzie „Kościoły patriarchalne” uznane są jako „Kościoły lokalne” Natomiast „Kościół partykularny” utożsamiany jest z „diecezjalnym” w DB 11; KK 23, 27, 45; KL 13, 111; DM 19, 20, 32; „Kościół partykularny” jest synonimem „Kościoła lokalnego” w DE 14; DKW 1, 5, 68. Klasyczne w tym temacie jest dzieło: H. de L u b a c, *Las Iglesias particulares en la Iglesia universal*, Salamanca 1974 (*Kościoły partykularne w Kościele powszechnym*, Kraków 2004).

biskupów i osobą biskupa, a jedynie pośrednio (*in obliquo*) Kościołem powszechnym i Kościołami partykularnymi, którym przewodzą. Dekret *Christus Dominus* podejmuje temat biskupów w relacji do Kościoła powszechnego (rozdz. I) i w relacji do Kościołów partykularnych (rozdz. II). O Kościołach partykularnych i ich komunii mowa jest na Soborze przy okazji innych tematów, jak choćby komunii biskupów w łonie Kolegium (por. KK 23), funkcja biskupa w jego diecezji (por. DB 11), czy zgromadzenie liturgiczne pod przewodnictwem biskupa (por. KL 41), eklezjalny wymiar Eucharystii i jej znaczenie dla jedności Kościoła (por. KK 26), albo też, gdy Dekret *Ad gentes* podejmuje temat młodych Kościołów.

Pomimo tej pośredniej obecności, moc zawarta w tych wyrażeniach, rozproszonych w tekstach przed chwilą cytowanych, sprawiła, że Kościoły partykularne zajmują czołowe miejsce we współczesnej eklezjologii. Trzeba także dodać, że binomium (dwumian) Kościół powszechny i Kościoły partykularne stanowi też ideę porządkującą w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r. Aktualna refleksja o Kościele partykularnym została wypracowana przede wszystkim w sferze dialogu ekumenicznego, a także została włączona do dokumentów Magisterium ostatnich lat. Dopracowano się pewnych zasad teologicznych, które są podzielane przez szerokie grono.

Owe teologiczne zasady można, moim zdaniem, streścić w następujący sposób: „Począwszy od Soboru Watykańskiego II widać rosnącą świadomość, że Kościół rozumiany jako Kościół powszechny jest organiczną komunią wierzących w Chrystusa pod przewodnictwem Kolegium biskupów z Papieżem jako Głową. Do wymiaru historycznego *mysterium Ecclesiae* przynależy także i to, że owa rzeczywistość komunii staje się obecna i skuteczna w Kościołach partykularnych pod przewodnictwem biskupów, stąd *universalis communio fidelium* jest jednocześnie *corpus Ecclesiarum*”¹²

Teraz postaramy się rozwinąć ten *Grundaxiom* współczesnej eklezjologii w sposób syntetyczny. Nie będziemy wchodzić w szczegóły, gdyż uważamy za znane dyskusje ostatnich lat, spowodowane po części przez niektóre dokumenty Kongregacji Nauki Wiary¹³ Specjalista zauważy z pewnością nasze

¹² F. O c á r i z, *Episcopado, Iglesia particular y Prelatura personal (Episkopat, Kościół partykularny i Pralatury personalne)*, w: J. R. V i l l a r (red.), *Iglesia, ministerio episcopal y ministerio petrino (Kościół, postuga biskupia i postuga Piotrowa)*, Madrid 2004, s. 179.

¹³ W tych rozważaniach biorę pod uwagę treść Listu *Communione notio* Kongregacji Nauki Wiary z 1992 r; a przede wszystkim artykuł objaśniający, napisany w rok po ukazaniu się *Communione notio*, a podpisany trzema gwiazdkami (***) : *Refleksje nad pewnymi aspektami relacji między Kościołem powszechnym a Kościołami partykularnymi*. „L'Osservatore Romano” (23.06.1993).

ewentualne punkty widzenia. Powtórzmy: chcemy po prostu przedstawić krótką systematyczną syntezę.

II. ROZUMIENIE KOŚCIOŁA JAKO *COMMUNIO ECCLESJARUM*

Kościół jest jeden i jedyny. Jezus Chrystus czyni z niego – zakładając go – społeczną formę planu zbawienia ukrytego w Bogu i ukazanego w pełni czasów (por. Ef 1, 9; 3, 9; Kol 1, 26). Boży plan to Kościół-misterium wiecznie obecny w zamiarze Ojca, założony przez Jezusa i objawiony wraz z wylaniem Ducha na wspólnotę Pięćdziesiątnicy, która jest widzialnym i historycznym ukazaniem Kościoła-misterium. Obecni są tam uczniowie, Maryja, Apostołowie. Jest to lud mesjański, mała trzoda, która na razie nie obejmuje wszystkich ludzi, lecz jest bardzo mocnym zarodkiem jedności, nadziei i zbawienia dla całego rodzaju ludzkiego (por. KK 9). Struktura, jaką posiada wówczas ten Kościół, jest taka sama, jaką dziś konstytuuje Kościół powszechny, to znaczy cały Lud Boży z następcami Apostołów i Piotrem jako głową.

Owa wspólnota Pięćdziesiątnicy jest Kościołem w niepowtarzalnym momencie jej historii. Był to Kościół zlokalizowany w konkretnym miejscu, lecz nie był to Kościół partykularny w dzisiejszym rozumieniu tego wyrażenia. Kościół partykularny jest pojęciem „relacyjnym”, które zakłada istnienie i n n y c h Kościołów, a wszystkie one stanowią Kościół powszechny. Natomiast wspólnota z Jerozolimy nie była „konkretnym Kościołem partykularnym”, „częścią” Ludu Bożego, lecz *Ecclesia universalis*, „Kościół, który mówi wszystkimi językami”¹⁴ Z tego samego powodu Kościół w Jerozolimie nie był także „Kościołem powszechnym” w dzisiejszym rozumieniu *communio Ecclesiarum*, gdyż nie było innych, różnych od niego Kościołów. Był to po prostu Kościół Chrystusa, ten, którego cztery cechy wyznajemy w Credo. Sposób urzeczywistniania się powszechności w owym apostołskim pierwotnym momencie był inny od obecnego sposobu istnienia tej powszechności (obecnie wybrzmiewa ona w Kościołach partykularnych).

¹⁴ „Kościół z Jerozolimy [...] który pojawił się *lokalnie* zdeterminowany, nie był Kościołem *lokalnym* (czy partykularnym) w dzisiejszym znaczeniu tego wyrażenia; tak więc nie był to *Portio populi Dei* (por. *Christus Dominus*, nr 11), *konkretnym Kościołem partykularnym*, jak określa List [*Communio notio*]” (*Refleksje nad pewnymi aspektami...*, s. 181).

Oczywiście, nie wolno zapominać, że Kościół powszechny, który istnieje obecnie jako komuniam Kościołów, nie jest „innym” Kościołem, różnym od tego z Pięćdziesiątnicy. W rzeczywistości, wraz z rozszerzeniem się Kościoła, *Ecclesia universalis* Pięćdziesiątnicy rozpoczęła realizować swoją powszechność w nowej formie „Kościółów partykularnych”, które zrodziły się z niego jak córki z matki. Od tego momentu żaden z nowych Kościołów, nawet ten z Jerozolimy, nie będzie mógł powiedzieć o sobie samym, że jest „tym” Kościołem powszechnym: „od tego momentu elementem historycznego pojęcia Kościoła partykularnego będzie fakt, że jako ministerialną głowę posiada nie całe Kolegium apostoelskie, lecz Apostoła lub następców Apostołów”¹⁵ *Ecclesia universalis* pod przewodnictwem Kolegium apostoelskiego istnieje obecnie jako Kościół powszechny „w” Kościołach partykularnych i „począwszy” od nich (*Ecclesia in et ex Ecclesiis; in quibus et ex quibus*, por. KK 23). Powtarzając, podkreślmy, że Kościół powszechny, który realizuje się obecnie w komunii „Kościółów” nie jest Kościołem różnym od wspólnoty z Pięćdziesiątnicy, lecz formą, w jakiej rozwijają się w historii cechy powszechności i partykularności, jakie były skupione w Kościele Pięćdziesiątnicy w sposób jedyny (wyjątkowy).

Innymi słowy binomium „Kościół powszechny” i „Kościół partykularny” jest właściwe od momentu, kiedy Kościół jeden i jedyny zaczyna urzeczywistniać się jednocześnie w wielu Kościołach. W ten sposób Kościół Pięćdziesiątnicy był „wzorcem” nie tylko Kościołów partykularnych, lecz także Kościoła powszechnego w jego *communio Ecclesiarum*, tak jak to ma miejsce w *tempus Ecclesiae*¹⁶ Dlatego Kościół-misterium ukazany w *Ecclesia universalis*, a zebrany wraz z Maryją, Apostołami i Piotrem, jest „ontologicznie i czasowo uprzedni” wobec każdego k o n k r e t n e g o Kościoła partykularnego, jaki będzie pochodził z niego. Kościół Pięćdziesiątnicy jest tym, „który jest określany [w Liście *Communions notio*] jako uprzedni”¹⁷ Naszym zdaniem to pierwszeństwo Kościoła Pięćdziesiątnicy wywołało pomyłki, ponieważ niekiedy przeniesiono je, bez rozłożenia akcentów, na Kościół powszechny t a k j a k s i ę u r z e c z y w i s t n i a, począwszy od momentu, w którym wzrasta w innych Kościołach, jak to ma miejsce aktualnie. „Kościół powszechny” zaś oznacza dziś „komunię powszechną” Kościołów partykularnych, co nie miało miejsca w jerozolimskiej *Ecclesia universalis*. W jego nowym stanie, jako „Kościół powszechny – *communio Ecclesia-*

¹⁵ Tamże, s. 182.

¹⁶ Por. tamże.

¹⁷ Kongregacja Nauki Wiary, List *Communions notio*, w: *W trosce o pełnię wiary. Dokumenty Kongregacji Nauki Wiary 1966-1994*, Tarnów 1995, s. 395.

run” nie ma mowy o jego pierwszeństwie c z a s o w y m wobec Kościołów partykularnych, ale o „wzajemnym przenikaniu wewnętrznym”, albowiem wszystkie Kościoły partykularne stanowią powszechną komunię i właściwie się nie odróżniają, gdyż w każdym z nich Kościół katolicki *vere adest* (por. KK 26), *inest et operatur* (por. DB 11). Każdy z nich jest Kościołem urzeczywistniającym się w całym swym „katolickim” potencjale: sukcesji apostoelskiej, przepowiadaniu wiary i celebracji sakramentów, rozwinięciu całej swojej misji i form życia chrześcijańskiego, charyzmatkach itd. Z tej samej racji każdy Kościół partykularny ma w swojej naturze katolickość i otwartość na to, co powszechne, jako cechy istotowe Kościoła powszechnego, które w sposób jak najbardziej doskonały powinien urzeczywistniać (*quam perfectissime repraesentare teneatur*: DM 20).

Istotnie, Kościoły partykularne są w pełni Kościołem na mocy swej przynależności do powszechnej komunii. Innymi słowy, istnieje – i to na sposób decydujący – pierwszeństwo *communio Ecclesiarum* albo Kościoła powszechnego w relacji do każdego Kościoła rozważanego w jego partykularności. Kościół partykularny może przestać istnieć, popaść w schizmę lub herezję itd.; natomiast obietnice Nowego Przymierza (niezawodność, nieomylność itd.) zostały dane Kościołowi powszechnemu, to znaczy *communio* jako takiej. Cały *Populus Dei* posiada pierwszeństwo w relacji do c z ę ś c i, które materialnie go stanowią. Istnieje materialna tożsamość pomiędzy Kościołem powszechnym a Kościołami partykularnymi (jednoczesność albo wzajemne wewnętrzne przenikanie), a jednocześnie ma miejsce pierwszeństwo teologiczno-formalne *communio* w relacji do każdego konkretnego Kościoła, który w każdym momencie stanowi jej część.

Z powyższego wynikają dwie konsekwencje.

Po pierwsze, „uniwersalna komunია wiernych i komunია Kościołów nie są konsekwencją jedna drugiej, ale obydwie stanowią tę samą rzeczywistość widzianą z odmiennej perspektywy”¹⁸ To zaś oznacza, że chrześcijanin włącza się j e d n o c z e ś n i e i n a t y c h m i a s t p r z e z j e d e n i t e n s a m a k t (wiara i sakrament chrztu) do Kościoła katolickiego w jego dwóch wymiarach, powszechnym i partykularnym: do Kościoła powszechnego albo *communio Ecclesiarum* (dzięki temu, kto należy do jednego Kościoła partykularnego, należy do wszystkich Kościołów) i jednocześnie „wejście do Kościoła powszechnego i życie w nim urzeczywistniają się w sposób konieczny w Kościele partykularnym”¹⁹

¹⁸ Tamże.

¹⁹ Tamże.

Stąd też, po drugie, chrześcijanie przynależą dzięki tej samej przyczynie teologicznej do Kościoła powszechnego w jakimś Kościele partykularnym: „każdy wierny znajduje się w s w o i m Kościele, w Kościele Chrystusa, niezależnie od swojej przynależności, z punktu widzenia kanonicznego, do diecezji, parafii czy innej wspólnoty”²⁰ Jego przynależność do Kościoła partykularnego jest tak samo sakramentalna jak do Kościoła powszechnego, a konieczne zależności prawne, choć pozostają w mocy, to jednak nie mogą zastąpić lub zaciemnić owej ostatecznej przynależności²¹

Po trzecie, nad wiernymi spoczywa jednocześnie i z tej samej racji teologicznej władza papieża i Kolegium biskupów oraz własnego biskupa. Papież i Kolegium biskupów są właściwą strukturą ministerialną dla Kościoła powszechnego rozumianego jako *communio Ecclesiarum*. Jednocześnie Kolegium biskupów i jego Głowa są „wewnętrznymi” elementami każdego Kościoła partykularnego w osobie biskupa, który mu przewodzi. Charakter zwyczajny i bezpośredni władzy Biskupa Rzymu (i Kolegium biskupów), a także charakter zwyczajny i bezpośredni władzy każdego biskupa w Kościele partykularnym odzwierciedla na polu prawnym „wzajemne wewnętrzne przenikanie” pomiędzy Kościołem powszechnym a Kościołem partykularnym.

Wreszcie Kościół jest komunią Kościołów lokalnych – ze szczególnym miejscem dla Kościoła w Rzymie – w których *vere inest et operatur Una Sancta Catholica et Apostolica Christi Ecclesia* (por. Dekr. *Christus Dominus*, nr 11). Oznacza to, z punktu widzenia historycznej działalności Kościoła, że przeróżne charyzmaty, wielorakość powołań, świadectwo życia konsekrowanego, działania apostolskie różnych instytucji, bogactwo życiowe i strukturalne Kościoła powszechnego, wszystkie wymogi jego misji apostolskiej w świecie *existunt, insunt et operantur* w Kościele partykularnym. Wszystkie przejawy pastoralne i prawne w Kościele posiadają swoje domowe ognisko w Kościołach partykularnych, ponieważ „komunia” w *portio Populi Dei* jest przede wszystkim rzeczywistością *t e o l o g i c z n o s a k r a m e n t a l n ą*, która pozostaje nietknięta (nienaruszona) przez różnorodność *s t a t u s u p r a w n e g o* wiernych, kapłanów (szafarzy) i instytucji, które go tworzą pod przewodnictwem *iure divino* biskupa Kościoła partykularnego.

Przetłumaczył z języka hiszpańskiego ks. Janusz Lekan

²⁰ Tamże, s. 396.

²¹ Por. tamże.

LA IGLESIA COMO *COMMUNIO ECCLESiarum*

R e s u m e n

En el artículo no se trata de detenerse directamente sobre la Iglesia particular considerada en sí, sino ver las Iglesias particulares en cuanto constituyen en su conjunto una „comunidad” a saber, la *communio Ecclesiarum* o „Iglesia universal”. Primero el autor hace referencia a la aparición de la Iglesia particular en el Concilio Vaticano II. Luego expone una síntesis de lo que, a su juicio, puede ser el marco teológico para comprender hoy la *communio Ecclesiarum*. Hace ver, que a partir del Concilio Vaticano II, hay una creciente conciencia de que la Iglesia, en cuanto Iglesia universal, es la comunión orgánica de los creyentes en Cristo, presidida por el Colegio de los Obispos con el Papa como Cabeza. No es una Iglesia distinta de la comunidad de Pentecostés, sino la forma en que se despliegan en la historia las dimensiones de universalidad y particularidad que en la Iglesia de Pentecostés se hallaban concentradas de manera única. Además, existe – y de manera decisiva – una prioridad de la *communio Ecclesiarum* o Iglesia universal en relación con cada Iglesia considerada en su particularidad. Pero la universal comunión de los fieles y la comunión de las Iglesias no son la una consecuencia de la otra, sino que constituyen la misma realidad vista desde perspectivas diversas. De aquí que los cristianos pertenecen por una misma razón teológica a la Iglesia universal en una Iglesia particular y sobre los fieles gravita simultáneamente la autoridad del Papa y del Colegio episcopal y la del Obispo local. Finalmente, todas las manifestaciones pastorales y jurídicas de la Iglesia tienen su hogar en las Iglesias particulares, porque la «comunidad» en la *portio Populi Dei* es, ante todo, una realidad *teológico-sacramental* que permanece intocada.

Resumido por Janusz Lekan

Słowa kluczowe: eklezjologia, Kościół partykularny, Kościół powszechny, komunia.

Palabras claves: eclesiología, Iglesia particular, Iglesia universal, comunión.

Key words: ecclesiology, particular Church, universal Church, community.